

UTAJÄRVI

Tornikangas

tuulivoimapuiston hankealueen

arkeologinen inventointi

2023

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

Tilaaaja: Ramboll Finland Oy

Sisältö

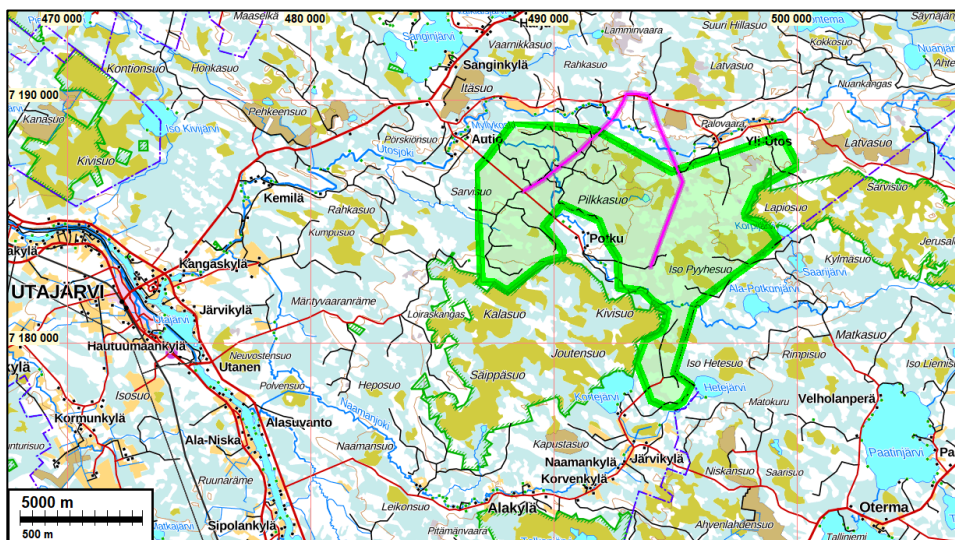
Perustiedot	2
Inventointi	3
Lähteet	6
Kohdeluettelo	7
Kartat	7
Suojelukohteet	12
1 UTAJÄRVI HOIKKAMAA	12
2 UTAJÄRVI TORNİKANGAS	13
3 UTAJÄRVI LOUHENSUO	13
4 UTAJÄRVI VÄÄRÄKOSKENSUO	14
5 UTAJÄRVI UKKOKOSKEN POHJOISPUOLI 1	15
6 UTAJÄRVI UKKOKOSKEN POHJOISPUOLI 2	17
7 UTAJÄRVI PÖRSKIÖNOJAN LATVA	17
8 UTAJÄRVI AUTIONIITTYSÄUNAMAA ITÄ	18
9 UTAJÄRVI PILKKAPERÄ	19
10 UTAJÄRVI POSTILANOJA 1	20
11 UTAJÄRVI POSTILANOJA 2	22
12 UTAJÄRVI LOUHIKONKOSKET	22
13 UTAJÄRVI POTKUNJOEN KESKIJUOKSU	24
14 UTAJÄRVI POTKUNJOKI LEPPISELKÄ ETELÄ	24
15 UTAJÄRVI HAUTASAARI	25
16 UTAJÄRVI PIENI PYYHESUO	26

Kansikuva: Tyypillistä alueen kuivan maan maastoa alueen länsiosassa, keskellä tuulivoimalan paikka.

Perustiedot

Alue:	Enintään 44 voimalan tuulipuiston suunnittelualue, laajuudeltaan n.67,7 km ² ja yhteensä n. 14 km mittainen sähkönsiirtoreitti - kaksi vaihtoehtoista reittiä - 160 m leveänä käytävänä. Puisto sijaitsee Utajärven keskustasta runsaat 10 km länteen.
Tarkoitus:	Selvittää tuulipuiston hankealueen sekä sähkönsiirtolinjojen muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi arvioitavat arkeologiset kohteet.
Työaika:	Maastotyö elo-syyskuun vaihteessa 2023.
Tilaaja:	Ramboll Finland
Tekijät:	Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa.
Tulokset	Hankealueelta tunnettiin ennestään muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltu raja-merkki (raportin kohde nro 3) ja muinaisjäännöksi luokiteltu tunnistamaton kivirakenne (nro 2). Sähkönsiirtolinjan kupeesta tunnettiin ennestään yksi tervahauta (nro 1.). Hankealueelta löytyi 11 tervahautaa ja sähkönsiirtolinjalta yksi kivikautinen asuinpaikka (nro 12).

Hankealueella on siis kaikkiaan 14 arkeologista suojelukohdetta, niistä 13 on muinaisjäännöksiä (tervahautoja ja kivirakenne) ja yksi muu kulttuuriperintökohde (raja-merkki). Sähkönsiirtolinjalla on kaksi muinaisjäännöstä, kivikautinen asuinpaikka ja tervahauta.

Hankealue vaaleanvihreällä, sähkönsiirtoreitit sinipunaisella viivalla

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuussa 2023, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2023. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (kaikki fyysisesti Suomessa). Kohdenumerot ovat tätä raporttia varten karttaviitteiksi. Niillä ei ole muuta eikä virallista merkitystä.

Inventointi

Utajärven kunnan itäosaan, Yli-Utoksen etelä-lounaispuolelle suunnitellaan tuulivoimapuistoa. Hankkeen YVA-konsultti Ramboll Finland Oy tilasi hankkeen suunnittelualueen sekä suunniteltujen, vaihtoehtoisten sähkönsiirtoreittien linjausten arkeologisen inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Timo Jussila ja Timo Sepänmaa tekivät maastotyön 28.8. – 2.9. välisenä aikana, työn kannalta hyvissä, joskin kosteissa olosuhteissa. Sateet vaikeuttivat ja paikoin estivät jalankulkua suoalueilla.

Sähkönsiirtoreittien pohjoispään linjalle on ulottunut linjainventointi v. 2021 (Jussila & Sepänmaa), ja alueen itäosaan toinen linjainventointi (Luoto & Hiltunen 2022). Muutoin alueella ei liene arkeologi aiemmin työksensä liikkunut. Alueella on valtionmaita, mutta nyt ei löytynyt tietoa koska Metsähallitus olisi niitä mahdollisesti inventoinut – mitään muinaisjäännösrekisteriin merkittyä ei kuitenkaan ole niissä löytynyt, jos inventointia on tehty.

Hankealue sijaitsee Utajärven itäreunamilla, Yli-Utoksen etelä-lounaispuoleisella metsä- ja suoalueella. Hankealueen länsiosan poikki etelästä pohjoiseen kulkee Potkunjoki, joka kulkee myös alueen keskiosan eteläreunamilla. Muutoin alueella ei ole metsäpuroja ja pieniä suolampia suurempia vesistöjä. Alueen 67,7 km² kokonaispinta-alasta on ojitettua tasaista suota 30,3 km² ja ojittamatonta lettoa 6,2 km². Kuivaa maata on siis vain noin 30 km² ja siitäkin huomattava osa tasaista märkää metsää soiden ympärillä ja keskellä. Arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoista maastoa on siis enintään kolmannes tutkimusalueesta.

Alueen länsiosassa on moreeniselkiä, suosta kohoavia laakeita ja melko matalia mäkiä. Itäosassa on laajempaa kuivaa-aluetta, laakeaa ja pienipiirteistä mäkialuetta, jossa on myös avokalliota. Potkunjoenvarret ovat lähes kokonaan alavaa suota, paikoin jokin moreeniharjanne ulottuu joen rantamille pienehköillä alalla. Maaperä alueella on pääosin hiekkamoreenia. Lajittunutta

hiekkaa tavattiin suppeahkoilla alueilla muutamissa paikoin, kuten luoteiskulmassa Leppiselän kaakkoisrinteen alaosassa ja alueen lounaisosissa. Laajat hiekka-alueet jäävät alueen ulkopuolelle (kuten alueen keskiosan pohjoispuolella). Moreenimaat ovat kivikkoisia, monin paikoin hyvin kivikkoista pintamaaperää. Useissa kohdin metsä oli hiljan hakattu ja maapohjassa erivaiheisia laikkuja, joista saattoi tarkkailla, olisiko kivikautteen (tai mihin vaan) viittavia löytöjä maaperässä.

Alue sijoittuu sen länsi- ja lounaisreunamien 105 m ja itäpään korkeimman huipun (Ketunpesämaa) 150 m korkeustasojen välille. Länsiosa alueesta on pääosin 115 – 125 m tasoilla ja itäosa 125-140 m tasoilla. Alimmat korkeustasot ovat muinaisen Itämeren Litorinamerivaiheen alun (7100 – 6500 eaa. aikavälillä) aikaisia rantatasoja ja muutoin pääosin Itämeren Ancyclusjärvivaiheen rantatasoja, korkeimmat n. 8000 eaa. kieppeiltä. Periaatteessa koko linjan alueelta voi sitten löytää rantasidonnaisia, kivikautisia asuinpaikkoja, joskin noin ylemmät, varhaismesoliittiset rantatasot ovat melko epätodennäköisiä sen aikaisten Ancyclusjärven rantojen asuinpaikkojen löytämiselle – asutus tuolloin ollut hyvin harvaa ja mantereista ja vaativaa asuinpaikan maaperän laadulle. Pontemanjoen varsilla voisi sijaita muinaisia jokisuun asuinpaikkoja.

Valmisteluvaiheessa tarkasteltiin alueen mahdollista vanhaa asutusta ja muuta toimintaa, joka olisi voinut muinaisjäännöksiä tuottaa. Länsiosa alueesta on ollut Muhoksen kuntaa ja Itäosa Utajärveä vielä 1951. Alueen länsiosa on kuulunut Utajärven Laitasaaren kylän maihin ja itäosa, Utajärven puoli on ollut Sanginjärven kylän ja valtion maata. Alueella on lähikylien enklaaveja. Vuosien 1950-1951 peruskartoilla alue on arkeologisessa mielessä ns. tyhjä. Alueella ei ole tuolloin asutusta, peltoja ja niittyjä, polkuja eikä teitä muita kuin tuolloin uusi, viivasuora Autioista Potkuun vievä Potkuntie. V. 1850 tehty Utajärven ja Muhoksen pitäjänkartta kertoo saman kuin sata vuotta myöhempi peruskartta: alueella ei ole mitään niihin merkittyä mahdollisesti arkeologisesti kiinnostavaa. Sama koskee sähkönsiirtolinjoja. 1950 luvulla alueen pohjoisreunalla on ollut kämppä (teksti kartalla, tarkoittaa metsätyökämppää).

Valmisteluvaiheessa (ja myös maastotyön aikana) aluetta tutkittiin Maanmittauslaitoksen 5 p/m² laserkeilausaineistosta laadittuja maaston korkeusmalleja, joista etsittiin arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia maastonmuotoja – lähinnä erilaisia kuoppia kuten tervahautoja – sekä yritettiin myös paikantaa kivikaudelle sopivia maastoja. Alueen maastoja tutkittiin laserkeilausaineiston lisäksi ilmakuvista ja maastokartalta sekä vanhoilta peruskartoilta (joista mm maaperä selviää usein aika hyvin, toisin kuin nykykartalta).

Maastotyö tehtiin ensisijaisesti arkeologisin perustein. Alueelta pyrittiin eri menetelmin löytämään arkeologisesti mielenkiintoisia maastoja ja maastonkohtia. Näitä olivat mm. lidaraineistosta havaitut ”tervahautaehdokkaat” ja muut kuopanteet. Lisäksi esivalmistelun ja maastohavaintojen perusteella etsittiin ja katsottiin mm. kivikaudelle hyviä maastonkohtia. Aina kun havaittiin piirteisessä maastossa laikutettu hakkuuaukko, joka ei ollut aivan kivikkoinen, se käveltiin läpi. Alueen metsätiet (ja osa poluista) ajettiin läpi maastoja tarkkaillen ja noustiin välillä tekemään pistokoekävelylenkkejä maastoon. Summanmutikassa ei kuitenkaan lähdetty metsiin harhailemaan vaan tavoitteena oli aina jokin mielenkiintoiseksi oletettu maastonkohta.

Kuivalla ja piirteisessä maastossa sijaitsevat voimalapaikat sekä uudet tiet katsottiin käytännössä liki kaikki, jos ei aivan kohdalta niin kuitenkin niin vierestä, että voitiin tien tai voimalapaikan maaston laatu todeta katsomisen arvoiseksi tai arvottomaksi. Suot ja tasaiset metsämaat jätettiin maastossa tyystin huomiotta, ellei lidaraineisto sinne ohjannut jotain ”hyvää” kuoppaa katsomaan. Joihinkin suosaariin, mm kahteen jossa on tervahaudat, ei päästy koska runsaiden sateiden takia ojat tulvivat ja useat suot olivat jalan kulkukelvottomia. Sähkönsiirtolinjat katsottiin

samoin perustein – kuivat maat pistokokein ja tarkemmin Potkunjoen kohdilla. Linjan pohjoispää on katsottu varsin tarkoin v. 2021 ja ilmeisesti myös 2022.

Lopputulos on, että tuulipuiston hankealueelta on nyt 14 arkeologista suojelukohdetta, kaikki pistemäisiä kohteita, tervahautoja, kivirakenne ja rajamerkki. Sähkönsiirtolinjojen kohdalla on kaksi muinaisjäännöstä, tervahauta ja kivikautinen asuinpaikka. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee aivan suunnitellun linjan kupeessa, tervahauta 80 m etäisyydellä linjasta.

Hankealueella yksi tervahauta (nro 8) sijaitsee 100 m etäisyydellä suunnitellusta voimalapaikasta, yksi tervahauta (nro 6) 85 m etäisyydellä parannettavasta huoltotiestä ja yksi 115 m etäisyydellä sähkönsiirtolinjasta hankealueen sisällä (nro 9). Muut kohteet sijaitsevat usean sadan metrien etäisyydellä mahdollisesti rakennettavaksi kaavailluista maastoista, yksi lähempänä tietä, mutta joen toisella puolen.

28.12.2023

Timo Jussila

Kuvia alueelta

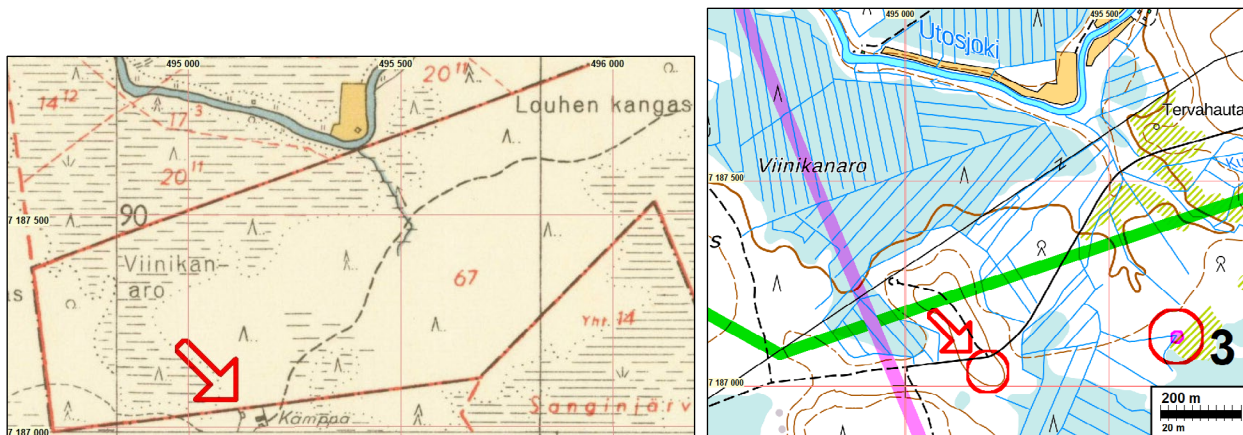
Hyvää hiekkamaaperäistä maastoa alueen lounaisnurkan, Hirvenmaan ja Multikaarron alueilla. Oikealla hiekkamaaperäistä muinaista dyyniä alueen keksiosassa, Pilkkaperän eteläpuolella (missä on kohden 9).

Mainiota, suppeahko alaista hiekkamaastoa alueen lounaisosassa, Autioniitynsaunamaalla (nimi kartalla, saunaa ei löytynyt) ja oikealla tyypillisempää tasaisia märkää metsää alueen eteläisimmässä kolkassa

Kämppä

Alueen keskiosan pohjoisreunalle on v. 1951 peruskartalle merkitty kämppä kohtaan N 7187035 E 495199, sähkönsiirtolinjasta n. 200 m itään.

Paikalla ei ole nyt mitään rakennuksen jääniteitä, ei perustuksia, ei nurkkakiviä tms. Paikalla on kämpästä jäljellä ainoastaan hieman rautaromua, kuten tynnyrin jäännöksiä ja kaminan jäännös ja muuta rautaroskaa, sekä noin ämpärillinen tulitiilen kappaleita.

Kämpänpaikka kuvattuna sen koillispuolelta ja kaminan jäännös maassa

Kaminan luukku ja rautaromua, oikealla tulitiiltä sekä sinkki- ja rautapeltiä

Lähteet

Jussila ja Sepänmaa 2021: Utajärvi-Muhos Pakkavaara-Utanen-Pyhäselän sähköasema välisen 400 kV voimajohtolinjan käytävän arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Peruskartat 3423 09, 1950 ja 1984, 3423 12, 1951 ja 1984. 3423 07, 1950. 3424 10, 1950.

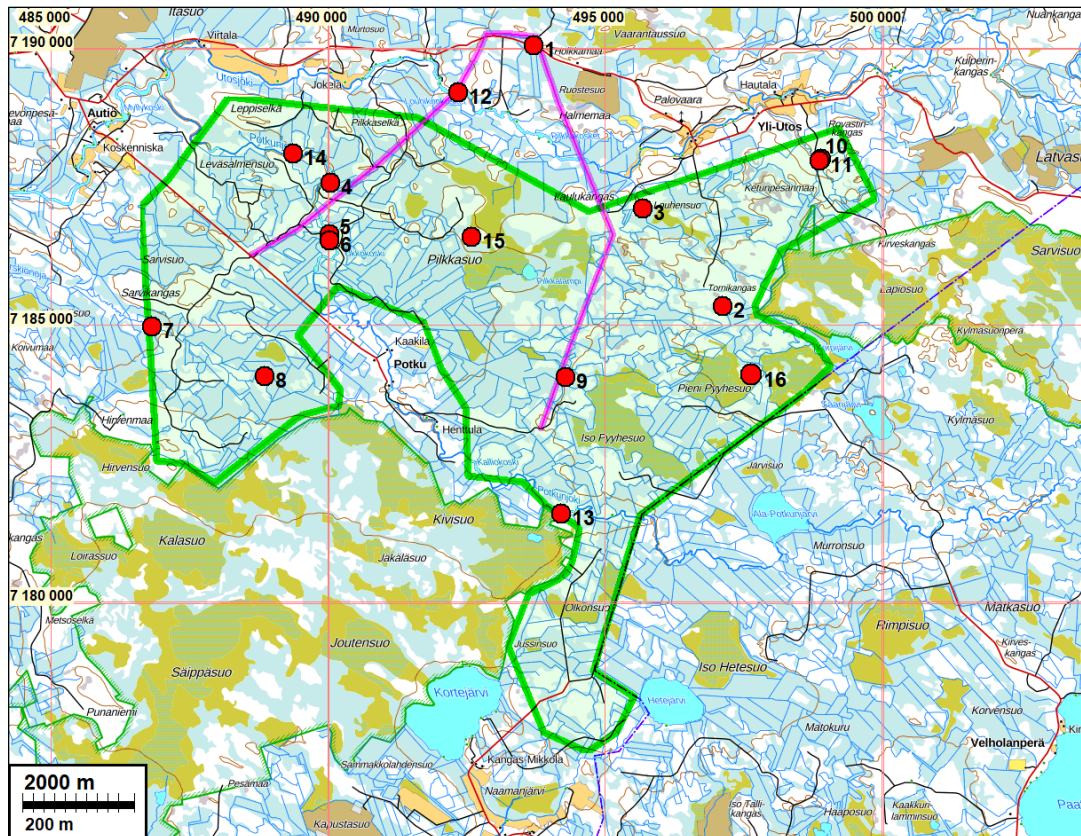
Pitäjänskartat Utajärvi ja Muhos, 1850: karttalehdet kuten yllä, 2023 09 lehdestä eri leikkaukset, eli kaksi eri karttaa.

Kohdeluettelo

Kaikki kohteet Utajärven kunnassa.

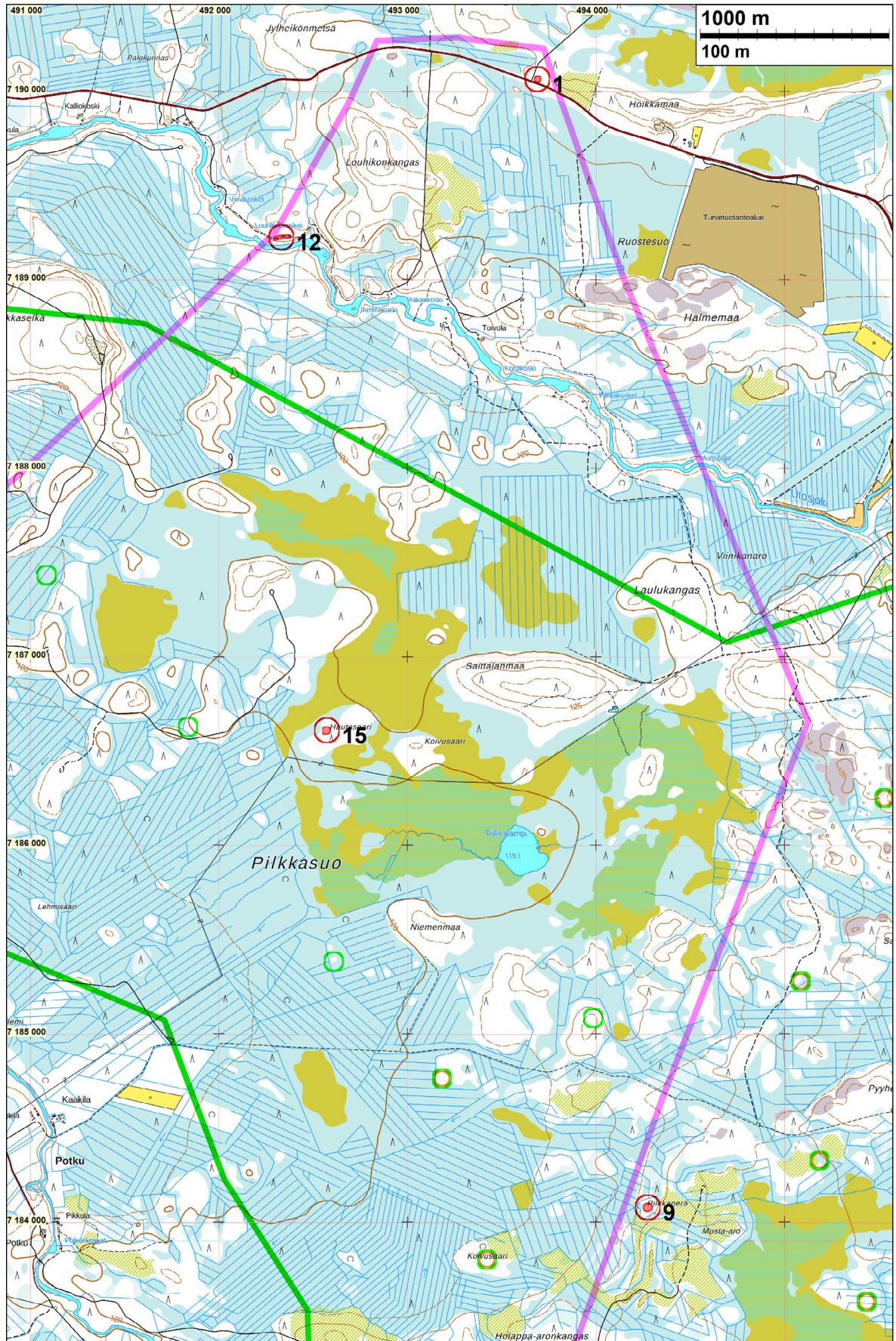
<u>N</u>	<u>E</u>	<u>Rno</u>	<u>Nimi</u>	<u>Ajoitus</u>	<u>Tyyppi</u>	<u>Status</u>	<u>Mitunnus</u>
7190067	493689	1	HOIKKAMAA	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	1000046191
7185365	497107	2	TORNIKANGAS	ajoittamaton	kivirakenne	muinaisjäännös	1000046192
7187121	495664	3	LOUHENSUO	historiallinen	rajamerkki	kult.per.kohde	1000046238
7187594	490033	4	VÄÄRÄKOSKENSUO	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7186656	490014	5	UKKOKOSKEN POHJOIS-PUOLI 1	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7186540	490015	6	UKKOKOSKEN POHJOIS-PUOLI 2	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7184989	486814	7	PÖRSKIÖNOJAN LATVA	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7184099	488855	8	AUTIONIITTYSÄUNAMAA ITÄ	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7184079	494276	9	PILKKAPERÄ	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7188028	498883	10	POSTILANOJA 1	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7187987	498841	11	POSTILANOJA 2	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7189227	492332	12	LOUHIKONKOSKET	kivikautinen	asuinpaikka	muinaisjäännös	uusi
7181618	494190	13	POTKUNJOEN KESKIJUOKSU	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7188114	489366	14	POTKUNJOKI LEPPISELKÄ ETELÄ	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7186611	492574	15	HAUTASAARI	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi
7184138	497621	16	PIENI PYYHESUO	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös	uusi

Kartat

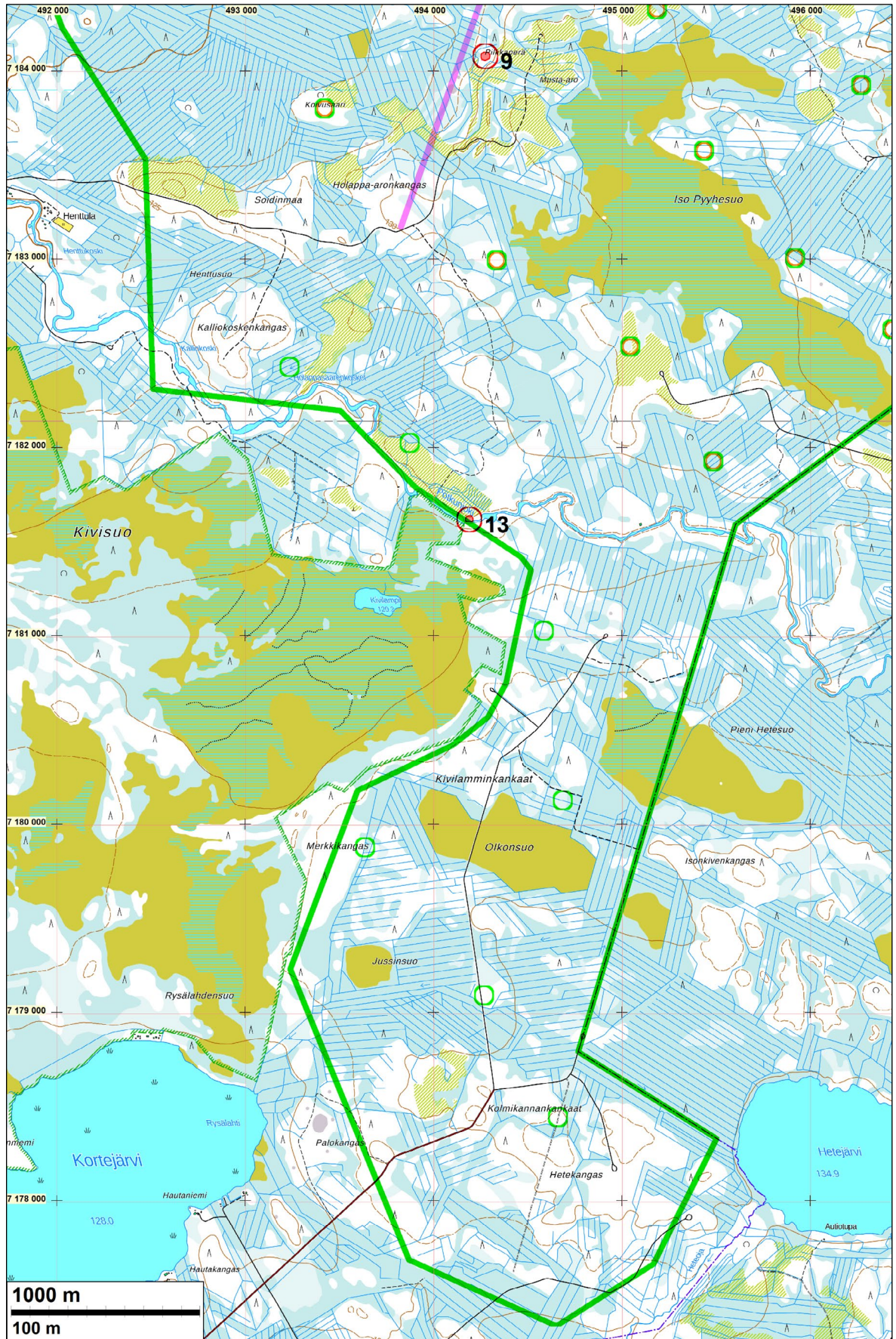

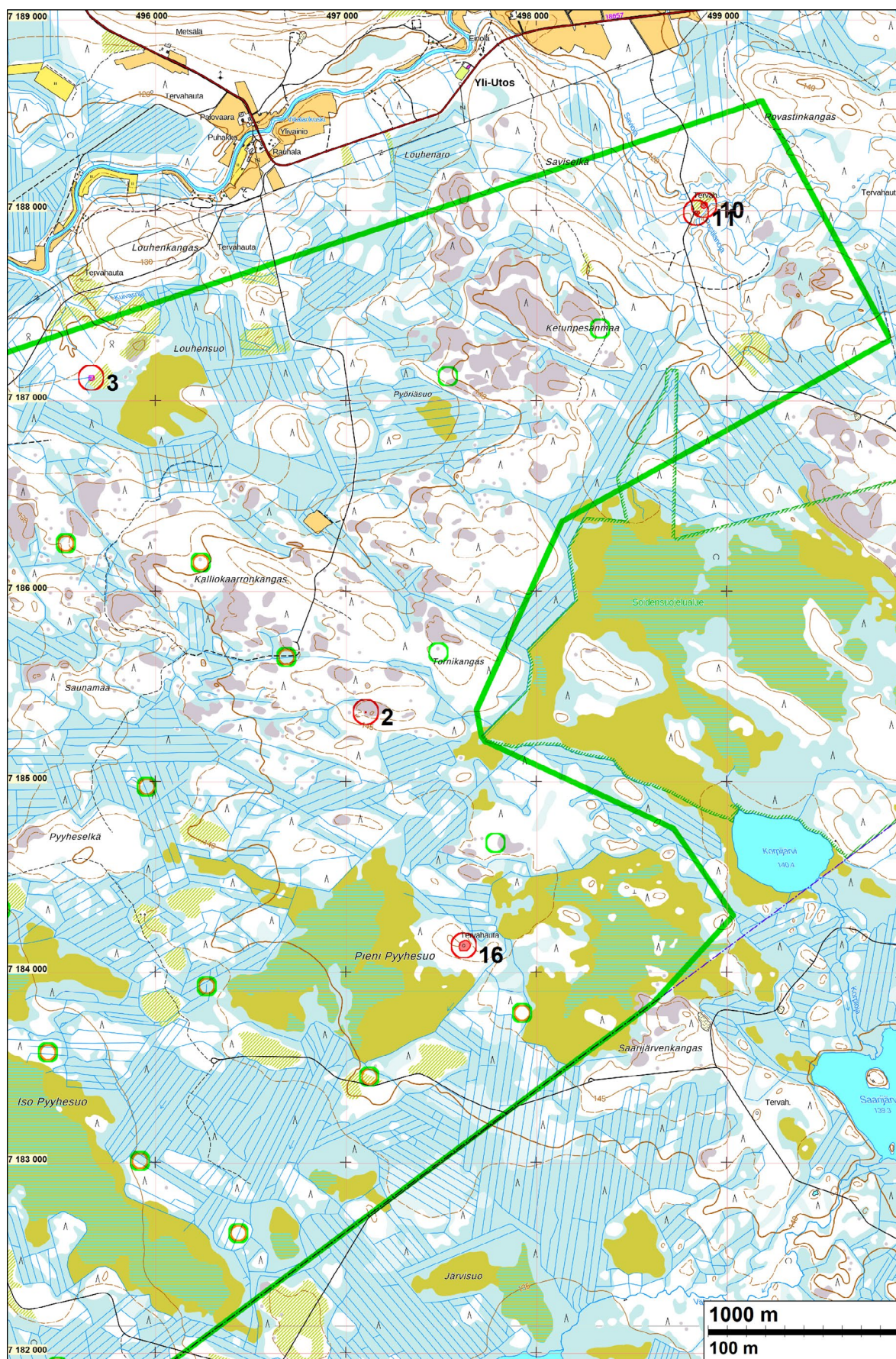
Hankealue vihreällä ja sähkönsiirtolinjat sinipunaisella ja kohteet punaisiin pallon ja raportin kohdenumero

Länsiosa. Kohteet punaisella ja kohdenumero, kaavaillut voimalapaikat vihrein ympyröin. VE 2 lisäksi ruskea ympyrä.

Alueen keskiosan pohjoispuoli

Alueen itäosa

Suojelukohteet

Kohdekartoilla muinaisjäännösalueet punaisella. Tutkimusalueen raja vihreällä. Sähkönsiirtolinja sinipunaisella. Voimalapaikat vihreällä ympyrällä.

1 UTAJÄRVI HOIKKAMAA

Mjtunnus: 1000046191
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

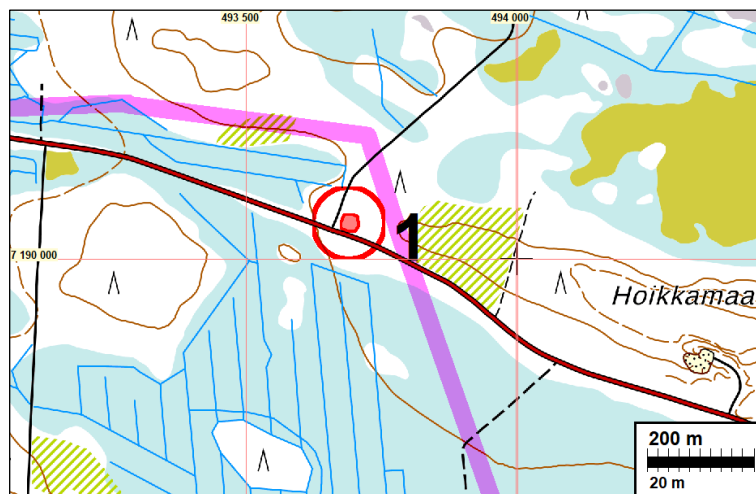
Koordin: N: 7190067 E: 493689 Z: 122

Tutkijat: Luoto & Hiltunen 2022 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 22,8 km itään. Sähkönsiirtolinjan VE2 kupeessa, 70 m W.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Yli-Utoksentien ja nimettömän metsäautotien risteyksen itäpuolella sijaitseva tervahauta on halkaisijaltaan noin 12 metriä. Tervahaudan pohja on hyvin tasainen, eikä sillä erotu selvää kuoppaa. Tervahaudan vallin leveys on noin 2 metriä. Sen syvyys on vain noin 0,3-0,5 metriä vallin yläreunasta mitattuna. Tervahaudan halssia ei erottanut selvästi maastossa. Tervahaudan valissa on aukot sekä idässä että lounaassa, joista toinen voi olla halssiaukko. Tervahaudan vallin päältä otetusta maaperäkairauksesta havaittiin musta noensekainen maakerros. Tervahaudan päällä kasvaa kuusia, koivuja sekä pajukkoa. Puita ja pajukkoa on niin tiheästi, että ne vaikeuttivat tervahaudan havainnointia.

Jussila & Sepänmaa 2023: paikkaa ei tarkastettu, muutoin kuin todettiin tieltä käsin katseella, että paikka on edelleen samassa kunnossa kuin v. 2022.

2 UTAJÄRVI TORNIKANGAS

Mjtnus: 1000046192
 Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: tunnistamaton: kivirakenne

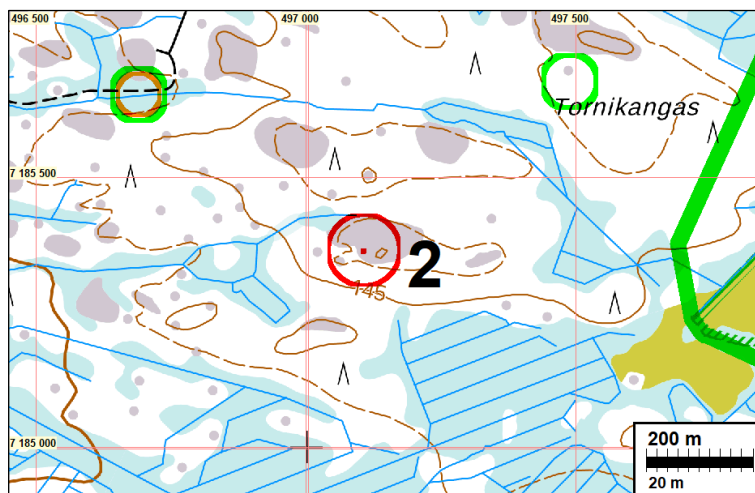
Koordin: N: 7185365 E: 497107 Z: 149

Tutkijat: Luoto & Hiltunen 2022 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 25,3 km itään.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Kallion päälle on kasattu kivinen kehä tai valli, joka on pyöreän muotoinen ja halkaisijaltaan noin 3 metriä. Se on tehty luontaiseen kal-liopainumaan. Vallissa on päällekkäin 1-4 kivikerrosta. Vallissa on aukko etelään. Kehän keskellä on vettä. Kivivallin korkeus veden pinnasta on noin 0,5 metriä. Ympäristö alueella on kalliota sekä kivistä mäntymetsää, jossa kasvaa hieman nuoria lehtipuita. Kyseessä on todennäköisesti jokin metsästyksen liittyvä suojaraken-nelma. Kivivallin tarkempaa funktiota tai ajoitusta ei inventoinnin yhteydessä voinut selvittää.

Jussila & Sepänmaa 2023: paikkaa ei tarkastettu.

3 UTAJÄRVI LOUHENSUO

Mjtnus: 1000046238
 Status: muu kulttuuriperintökohde (s)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: raja: röykkiö

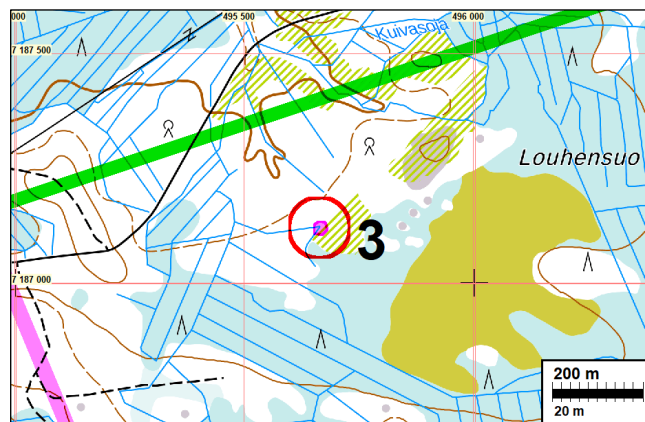
Koordin: N: 7187121 E: 495664 Z: 126

Tutkijat: Luoto & Hiltunen 2022 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 24,1 km itään.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Laonnut rajamerkki, jonka koko noin 1 x 2 metriä. Keskellä erottuu rajan suuntaisesti asetettu viisarikivi. Viisarikiven koko noin 30 x 30 cm. Keskelle asetettu noin 1,6 metrin korkuinen puinen keppi. Rajamerkki paikannettiin vuonna 1850 laaditulta pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Laitasaaren kylän ja kruunun/valtionmaan välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1950 peruskartalle. Paikalla on nykyään kiinteistöraja.

Jussila & Sepänmaa 2023: paikkaa ei tarkastettu. Museoviraston ohjeistuksia tulkiten käytössä olevia rajamerkkejä ei luokitella kulttuuriperintökohteiksi. Periaatteessa merkki voisi olla muinaisjäännös, jos se olisi 1700 luvulta eli "ikivanha". Rajapisteen ja rajamerkin ajoituksesta ei ole varmaa tietoa, mutta merkki tuskin on 1800 lukua vanhempi, koska Isojako saatiin Utajärvellä valmiiksi 1844. Nyt paikalla oleva rajamerkki on voitu pystyttää 1900 luvullakin.

4 UTAJÄRVI VÄÄRÄKOSKENSUO

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

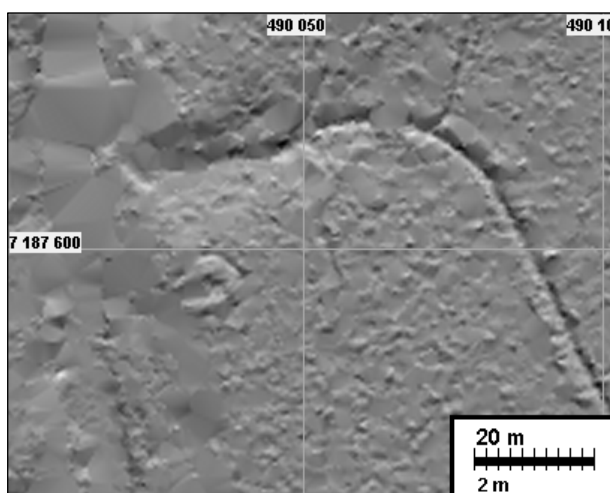
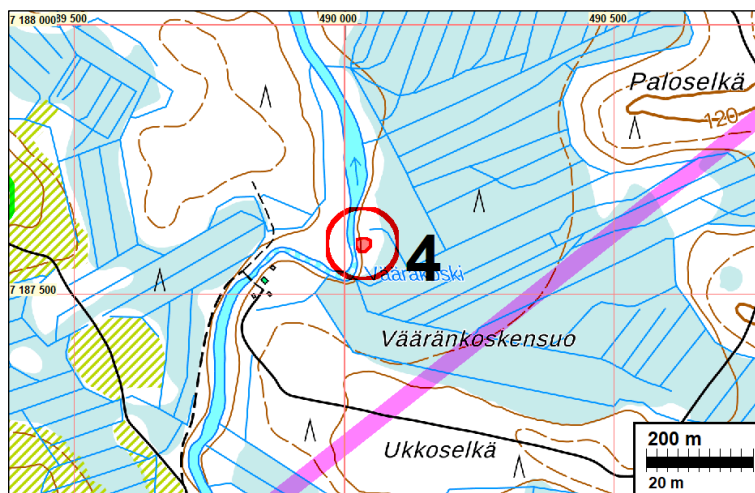
Koordin: N: 7187594 E: 490033 Z: 111 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 18,6 km itään.

Huomiot: Paikalla tervahauta. Halk 10 m vallin ulkoreunoilta, iso halssi jokeen länteen

Tervahauta lännestä

Käytetyillä asetuksilla laz tiedostosta laaditussa kuvassa. Hauta keskellä oikealla.

5 UTAJÄRVI UKKOKOSKEN POHJOISPUOLI 1

Mj tunnus: uusi

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

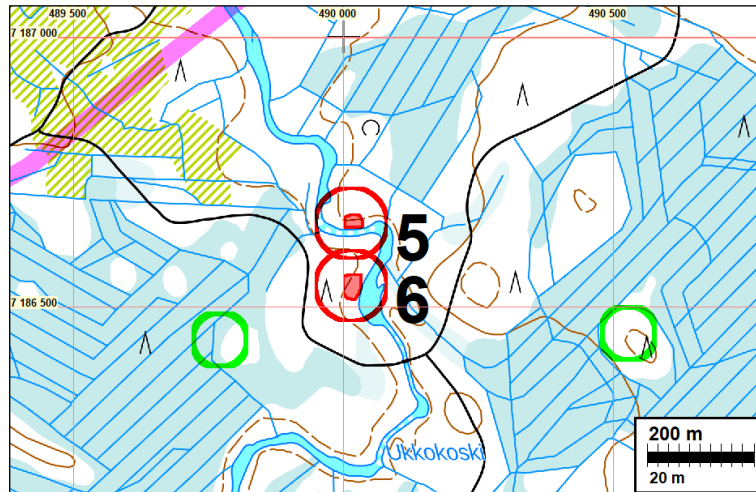
Ajoitus: historiallinen

Laji: valmistus: tervahauta

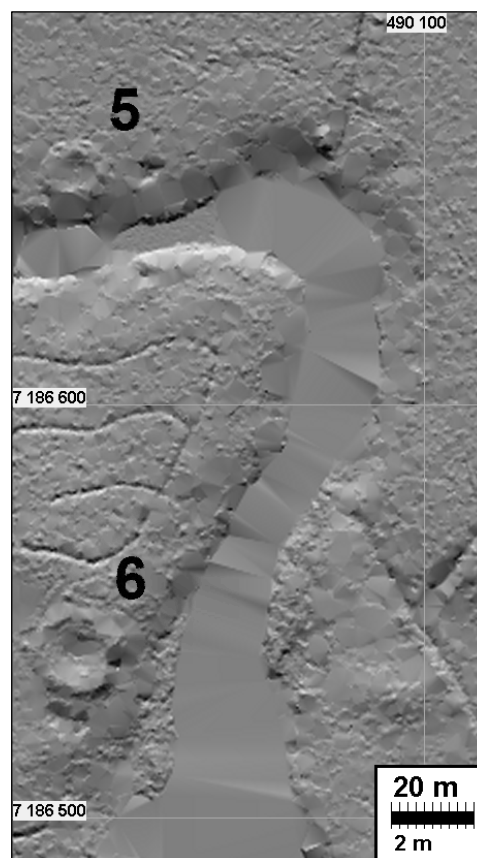
Koordin: N: 7186656 E: 490014 Z: 112 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 18,4 km itään.

Huomiot: Paikalla tervahauta, joen pohjoisrannalla, törmällä, halssi jokeen, halk 16 m vallin ulkoreunoilta

Alla tervahaudat lidarkuvassa

Tervahauta, valli erottuu, etelään

6 UTAJÄRVI UKKOKOSKEN POHJOISPUOLI 2

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7186540 E: 490015 Z: 112 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 18,4 km itään.

Huomiot: Paikalla iso tervahauta joen länsirannalla törmän päällä, halssi jokeen. Halk. 23 m vallin ulkoreunoilta.

Kartat edellisellä sivulla.

Tervahaudan vallilta halssin suuntaan itään joelle ja "takareunalta" itään

7 UTAJÄRVI PÖRSKIÖNOJAN LATVA

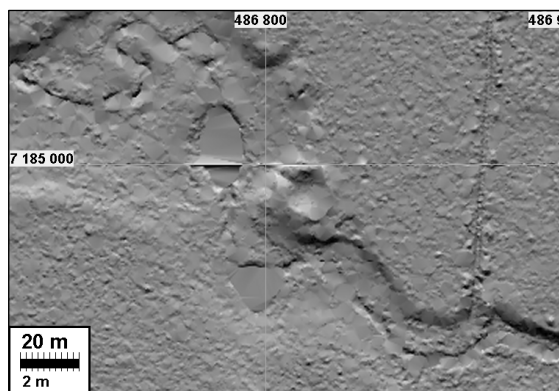
Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta ja tervapirtti

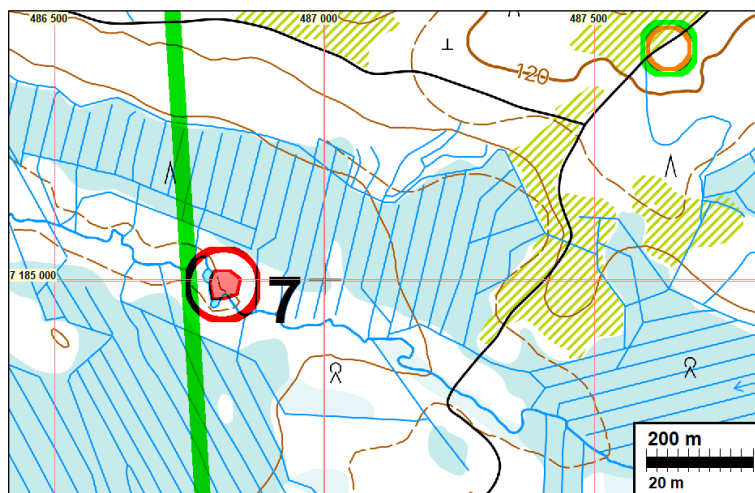
Koordin: N: 7184989 E: 486814 Z: 113 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 15,0 km itään.

Huomiot: Paikalla on tervahauta puron mutkassa sen pohjois-itäpuolella, halssi länteen halk 20 m vallin ulkoreunoilta. Haudan itäpuolella, noin 12 m tervahaudan reunamilta, on sammaloitunut tervapirtin kiuas.

Tervahauta kuvan keskellä

Tervahaudan itä reunamilta vallilta länteen halssin suuntaan ja oikealla vallilta halssiin.
Alla Tervapirtin kiuas lännestä.

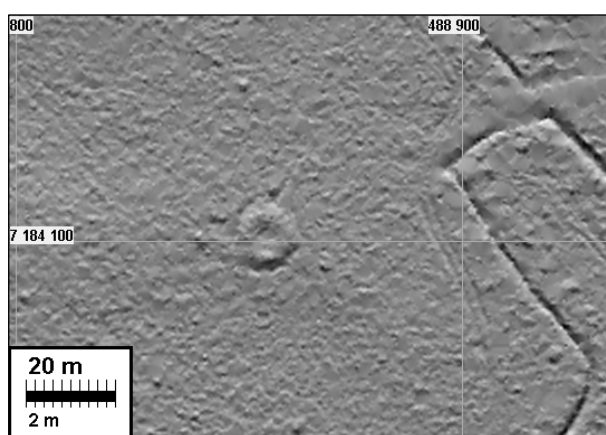
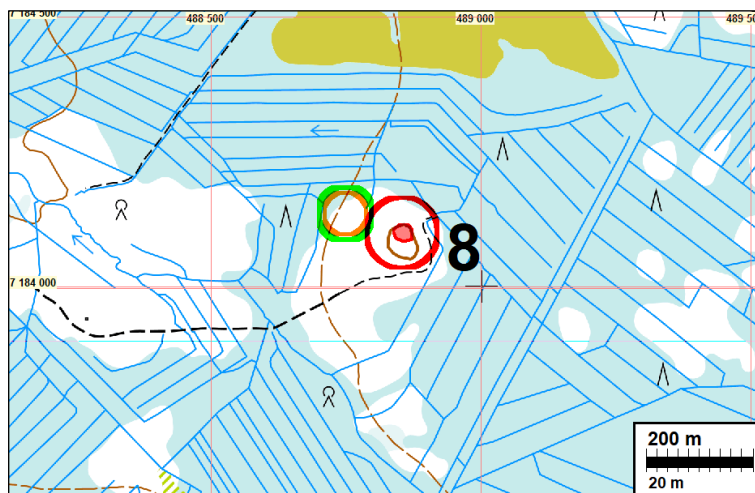

8 UTAJÄRVI AUTIONIITTYSAUNAMAA ITÄ

Mj tunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7184099 E: 488855 Z: 120 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 17,0 km itään.
 Huomiot: Paikalla on tervahauta, halssi pohjoiseen, halkaisija 14 m

Tervahauta pusikon ja näreikön keskellä, kuvattu tuntemattomaan suuntaan.

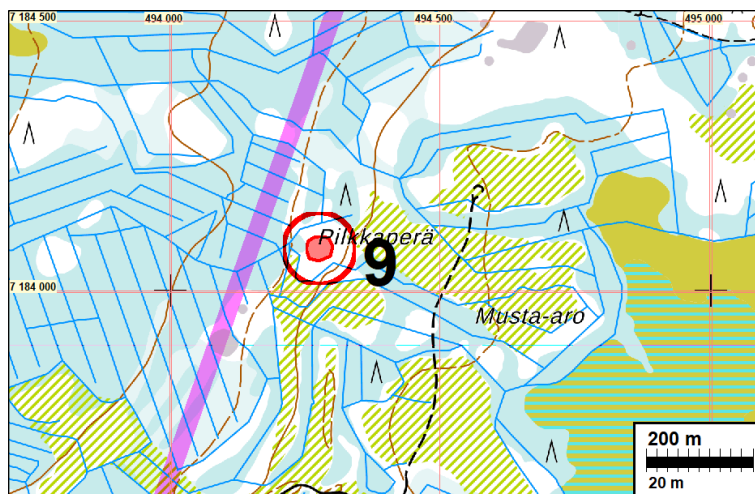
9 UTAJÄRVI PILKKAPERÄ

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7184079 E: 494276 Z: 130 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 17,0 km itään.

Huomiot: Paikalla on tervahauta, halssi länteen, halkaisija 20 m vallin ulkoreunoilta.

Heinän ja pusikon peittämä tervahauta dokumentoimattomista suunnista

10 UTAJÄRVI POSTILANOJA 1

Mjtnnns: uusi

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

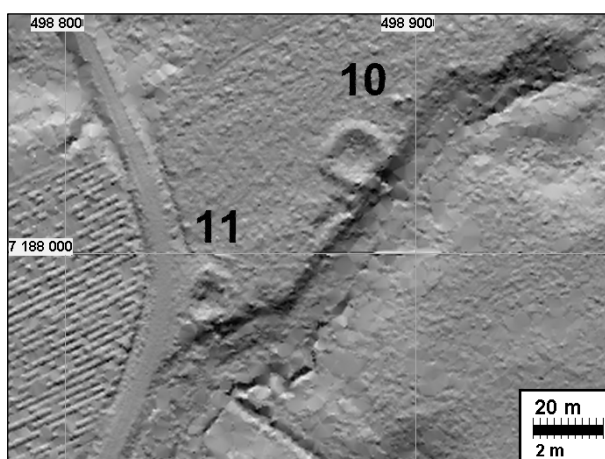
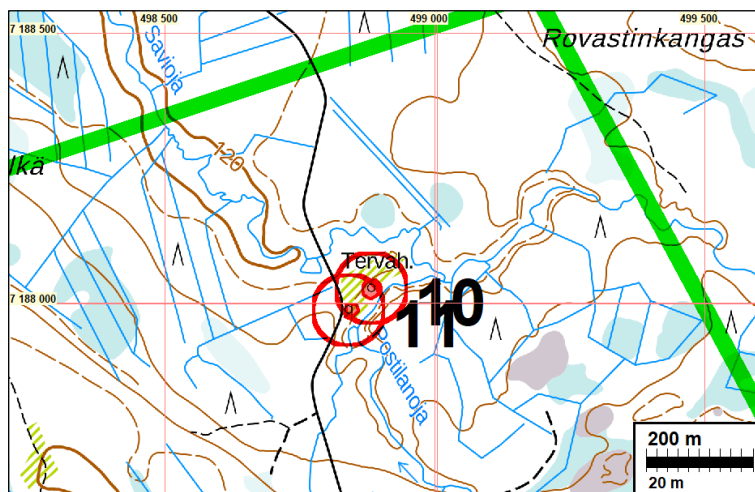
Ajoitus: historiallinen

Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7188028 E: 498883 Z: 123 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 27,4 km itään.

Huomiot: Paikalla on purolaaksoon jyrkästi laskevan korkean törmän äärellä tervahauta, halssi puroon, halk 19 m vallin ulkoreunoilta

Tervahauta 10 erottuu hyvin, 11 on vaurioitunut

Iso tervahauta ei maastossa erotu lainkaan vesakon ja heinikon seasta, muutoin kuin "käsikopelolla" ja astelemalla. Pohjoiseen.

11 UTAJÄRVI POSTILANOJA 2

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7187987 E: 498841 Z: 123 ±2 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 27,3 km itään.
 Huomiot: Paikalla on purolaakson luoteistörmän päällä tervahauta, halssi puroon, halkaisija 18 m. Haudan länsireuna on hieman vaurioitunut tien kupeessa.

Kartat edellisellä sivulla

Tervahauta tiheän pajukon peitossa, kuvassa hahmottuu kuitenkin halssi. Lounaaseen

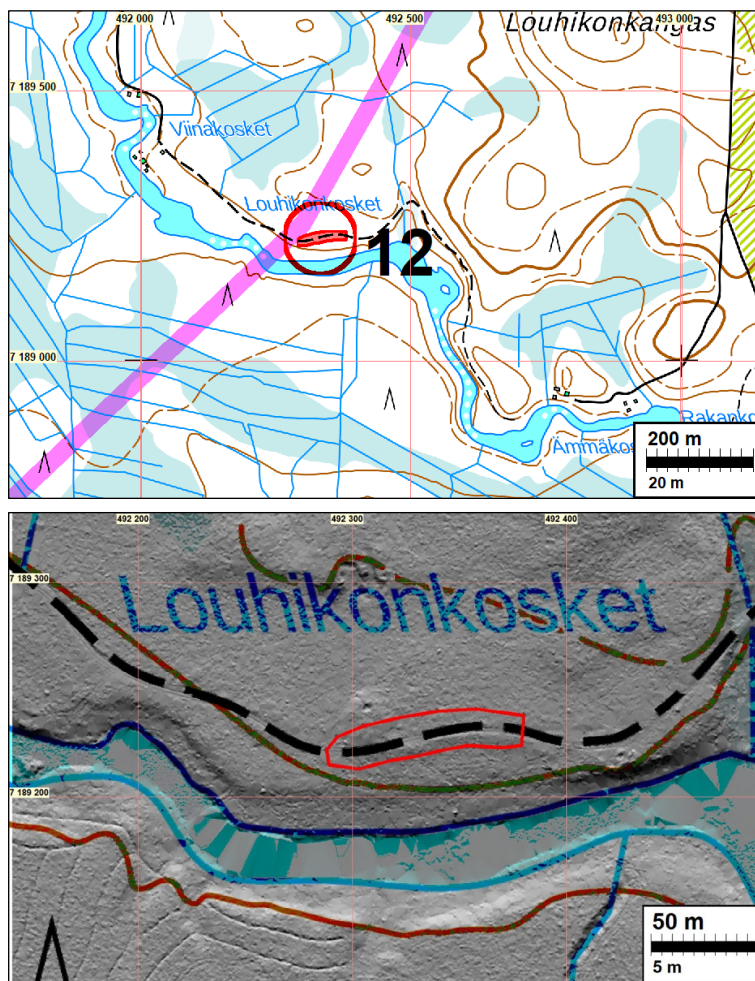
12 UTAJÄRVI LOUHIKONKOSKET

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 7189227 E: 492332 Z: 112 ±1 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 21,3 km itään.
 Huomiot: Utosjoen Louhikonkoskien pohjoispuolella, jokitörmän reunalta 15 - 20 m pohjoiseen on muinainen matala rantavalli joka kohooa länsi- ja itäpuolen maastoa hieman korkeammalle n. 100 m matkalla itä-länsi suunnassa. Törmän reunan päällä on metsätie. Tieltä löytyi kvartseja runsaasti n. 80 m matkalta alkaen lännestä kohdasta N 7189222 E 492286 ja päättyen idässä kohtaan N 7189231 E 492370.

Paikka saattaa olla merenrantapaikka, mutta paremminkin jokisuun lähellä ollut paikka, missä joki on leventymässä suuta kohti ja sen pinta on tällä kohdalla ollut nykyistä tasoa muutaman metrin korkeammalla, mesoliittisen kivikauden lopulla.

Tien pinnasta kvartseja punaiselta rajatulta alalta. Koekuopista länsi- ja itäpuolelta ei havaintoja. samoin eteläpuolelta – paikka rajautuu tien eteläreunalla olevan matalan törmän päälle

Itäpäästä länteen ja länsipäätä itään. Alla Keskiosaa törmän alta luoteeseen ja läntisin löytökohta, itään

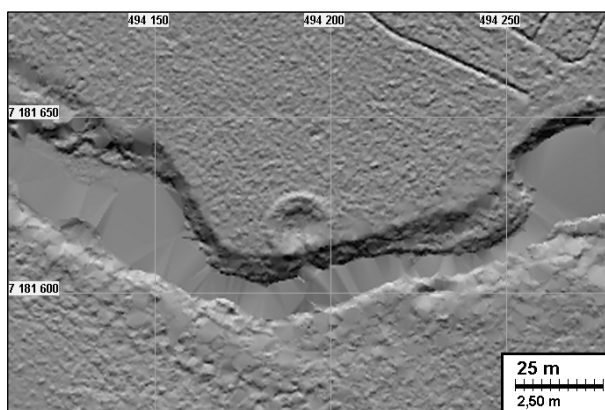
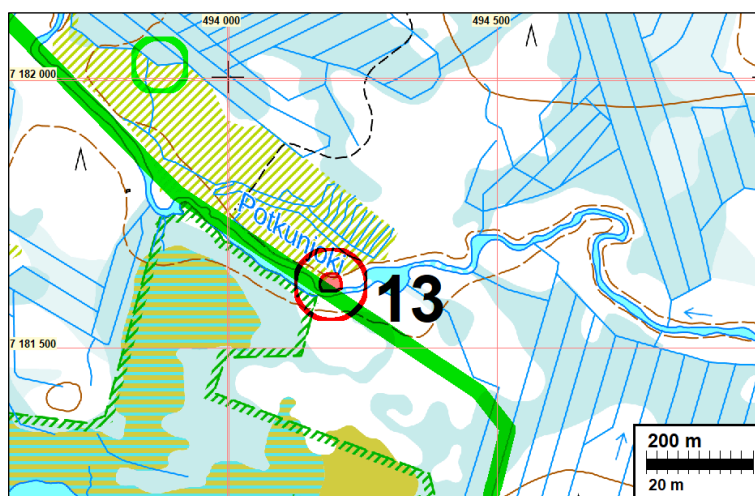
13 UTAJÄRVI POTKUNJOEN KESKIJUOKSU

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7181618 E: 494190 Z: 112 ±1 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 22,3 km itään.

Huomiot: Joen pohjoisrannalla, jokitörmällä leveävallinen tervahauta, halssi etelään joki-
 maan. Halk. 20 m. Nuoren tiheän pusikon peitossa hakkuuaukon reunalla.

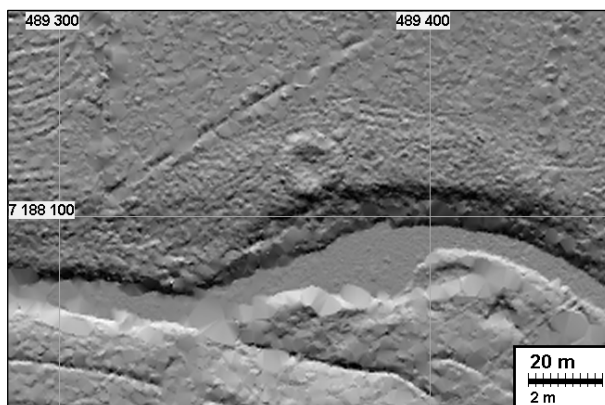
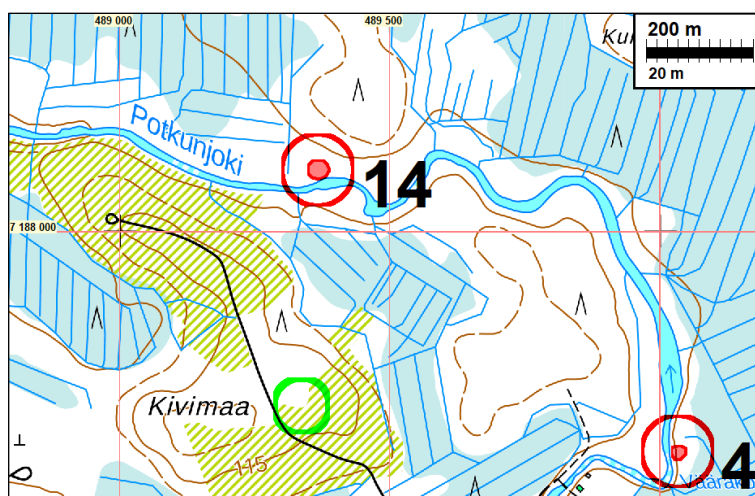
14 UTAJÄRVI POTKUNJOKI LEPPISELKÄ ETELÄ

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7188114 E: 489366 Z: 112 ±1 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 18,1 km itään.

Huomiot: Paikalla on tervahauta joen pohjoistörmällä, halssi jokilaaksoon, halkaisija 18 m vallin ulkoreunoilta. Sijaistaa jokivarren hakkuaukossa, jossa kivikoinenhiekka moreenimaa. Ehjä, mutta heinittynyt tervahauta.

Sepänmaa tervahaudan vallin päällä, itään.

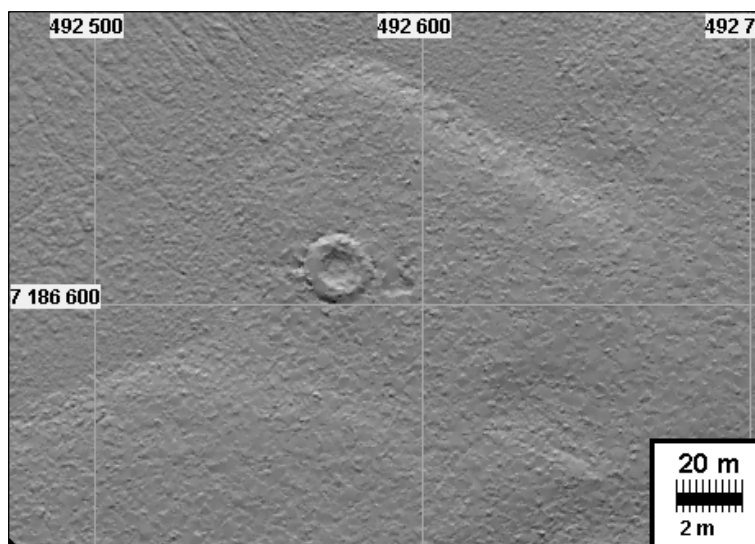
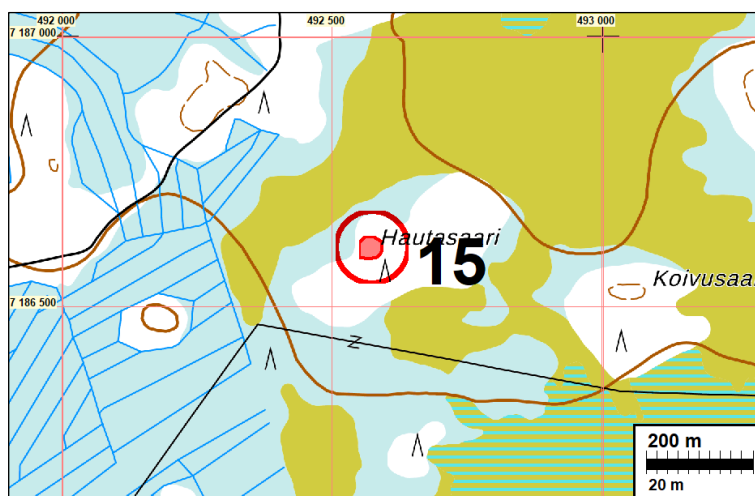
15 UTAJÄRVI HAUTASAARI

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7186611 E: 492574 Z: 112 ±1 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 20,9 km itään.

Huomiot: Suosaari, jonka länsiosan pohjoisreunalla on iso tervahauta. Sitä ei maastossa tarkastettu - suo oli niin vetinen, että sinne ei uskallettu leton yli mennä. 5p/m² lidarissa tervahauta on harvinaisen selvä. Halssi näyttäisi olevan länteen ja halkaisija 20 m. Vaikka tätä ei ole omin silmin tarkastettu, niin uskaltaisin tässä yksittäisessä tapauksessa luokitella tämän selväksi tervahaudaksi ja siten arkeologiseksi suojelukohteeksi. Myös paikan nimi puoltaa päätöstä. Kohteen käytännön vaikutus maankäyttöön on sama, olipa se mahdollinen muinaisjäännös tai kiinteä muinaisjäännös.

Erittäin selkeä tervahauta lidarkuvassa.

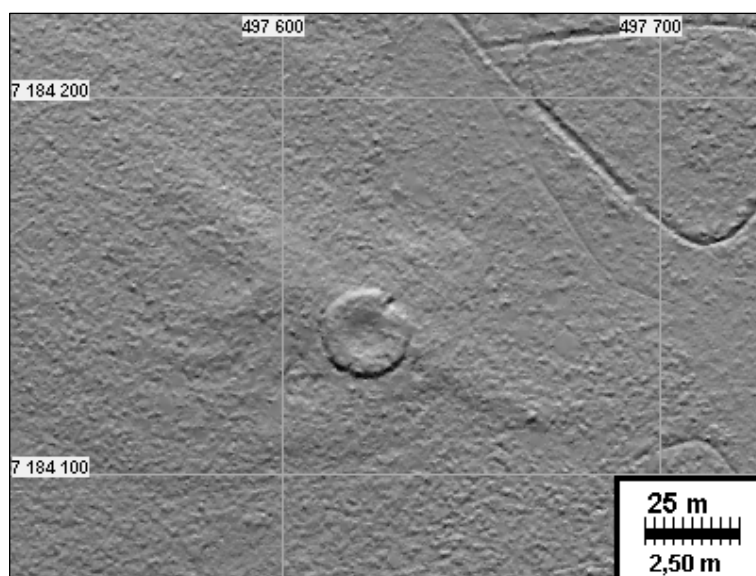
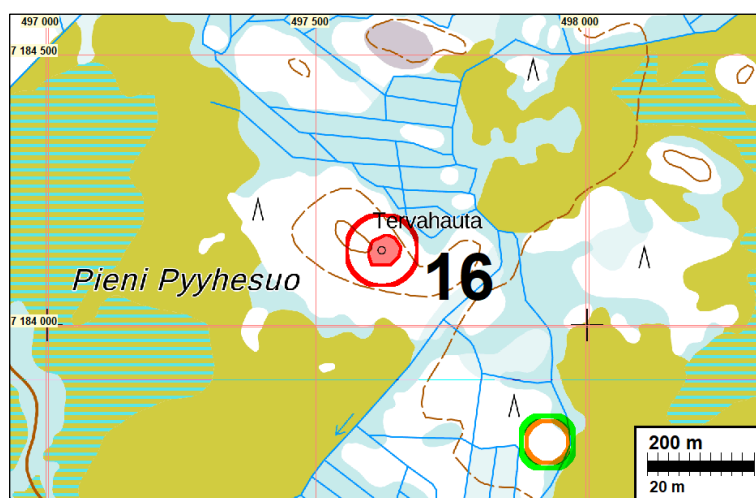
16 UTAJÄRVI PIENI PYYHESUO

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7184138 E: 497621 Z: 143 ±1 m

Sijainti: Paikka sijaitsee Utajärven kirkosta 25,7 km itään.

Huomiot: Jussila & Sepänmaa 2023: Suon keskellä oleva laakea matala kumpare. Maastokartalle merkitty tervahauta. 5 p/m2 lidarissa selvä., leveävallinen tervahauta, jonka halssi koilliseen. Halkaisija 24 m. Paikalla käytäessä pitkään vallinnut sateinen sää oli tehnyt suon veteläksi ja ojat leveiksi, joten saareen ei päästy. Lidarkuva on kuitenkin niin selkeä, että tämän uskaltaa laittaa tervahaudaksi arkeologin maastossa näkemättäkin. Kohteen käytännön vaikutus maankäyttöön on sama, olipa se mahdollinen muinaisjäännös tai kiinteä muinaisjäännös.

Hyvin selkeä tervahauta lidarkuvassa.